

inkább áll ez Berzsenyire; ha őt ma valaki túlságosan »latinusnak« érezné, gondoljon arra, hogy Kölcsey viszont a »póriasságát« kifogásolta, azaz a versenek latin formáján átűtő dunántúli népi jelleget. A két Kisfaludy, Sándor és Károly, mint »földik«, kinek az ébresztő támogatását várhatják — szintén akár csak egy válogatott kiadás erejéig —, ha nem a dunántúli kiadóé? Romantikus költészetünk óriása, Vörösmarty, életének nagy részét a Dunántúlon töltötte, megérdemelné, hogy itt ne csak táblák őrizzék emlékét.

De lépünk túl a szépirodalom keretein — maga a kiadó bátorított fel rá. Illyés Gyula több írásával, elsősorban *A puszta népe*-vel ásta ki a dunántúli néplélekből, a dunántúli népi életformák mélyéről az elsüllyedt régi magyar népi élet maradványait. Hozzájuk hasonlókat az Ormánság, Vas és Göcsej népének szokásaiban, nyelvi és tárgyi emlékeiben is találhat a kutató (mint ahogy Berze Nagy János három kötetnyit talált, bizonyíték rá *baranyai gyűjtése*; míg Sebestyén Géza a pogánykort idéző regősénekeket, Kiss Géza a finnugor-kort őrző szavakat talált). Történelmi, néprajzi,

gazdaságtörténeti művek egész sorához akad a Dunántúlon anyag — a nemzeti-ségek népköltészetét itt csak épp megemlítjük. De ha nagyobb kutató apparátust igénylő művekre nincs szerző, összefoglaló, »madártávlati« képet nyújtó helyismereti kiadványok szerkesztésére van lehetőség. Például maga Pécs, a kiadó székhelye, valóságos múzeum; múltjáról a közelmúltban rendezett pécsi művészeti hetek alkalmával előadás is hangzott el, *A kétezeréves Pécs* címmel — egy ugyanerről szóló, fényképekkel, hasonmásokkal, rajzokkal illusztrált könyvet bizonyára örömmel fogadna új olvasóközönségünk, amely számtalan jellel adta már a magyar történelem és a művészettörténet iránti érdeklődésének. Szinte szóról szóra igaz, hogy minden frissen ástott pécsi kút fenekéről az őskor, a római, a hun, az avar kor feltároló emlékei néznek fel a ma emberére — ugyanígy él a Dunántúl több városának és vidékének népe olyan történelmi emlékek rétegei fölött és olyan hagyományok légkörében, amelyeknek korszerű, marxista értékelése, tudatosítása csak gazdagíthatja szocialista kultúránkat.

L. O.

Húsz év előtt halt meg Barbusse

Az első világháború alatt, 1916 augusztusa és novembere között egy párizsi újság, Gustave Téry Oeuvre-je, folytatásos regényt közölt. Ez volt ebben az időben a legnépszerűbb tárcaközlemény nemcsak Párizsban, de egész Franciaországban. S nemcsak irodalmi esemény volt, de politikai hatása is fordulatot jelentett.

A maga irodalmi alakját kereső emberi szenvedély hozta létre ezt a roppant hatású művet, s ez a szenvedély az élet szeretete, s a háború gyűlölete volt. Barbusse *A tűz* című regénye — mert erről van szó —, megrázó erejű képsorozatot rajzolt a háborúról, amikor még az égbolt kékjéből is vér permetezett alá és amikor a jobbak szíve szinte megkövült a fájdalomtól. A háborúról, amelyet csak azok magasztalnak — mert a bátor férfiak csak elviselik —, akik felmentő leve-lükkel vettek részt benne és a jólfutott kávéház sarkából írták ditirambusos verseiket, vagy cikkeiket. Senki sem érezte át jobban az első világháború borzalmait, mint írónk, aki barbusse-i lélekkel és temperamentummal nézte és élte át közvetlen közelből azokat. Hányzom meg nem jelent lelki szemei előtt Verescsagin

borzalmas képe: *A háború apotheosisa*, amely koponyákból rak rettetenes csont-halmazt, melynek tetején károgó dögmadarak vijjogják a tömegmészárlás panegirikumát. Naponként tapasztalta a vész pusztítását, mely elpusztította az ő nemzetekét, elpusztította ennek életét még akkor is, ha talán a gránátok megkímélték.

Barbusse gyalogos rajának Bertrand káplárja és bakái óriás szimbólumként szöktek elő a futóárok gödréből és, mint a sorban összekapaszkodva alvó két katonára, példázták a hadviselő nép mondhatatlan szenvedéseit. Ugyanekkor azonban példázták Barbusse nagy igazságát és reményét is: »*A háborút harmincmillió rab viseli, de a jövő az ő kezükben van.*«

A könyvet milliók olvasták Franciaországban, s csakhamar annak határain túl is, akik önmagukra letek benne, keserű csalódásukra, sötét sorsukra, s egyszerűsre mind annak felismerésére, hogy a mások hulláján nyereszkes kapitalizmus, az imperialista háború gyalázatát lehet és le kell törölni a világ arcáról. Ráébredtek annak tudatára, hogy a háború nem valami alaktalan rém, elkerül-

hetetlen, általuk el nem hárítható, szinte a természeti katasztrófák erejével ráknázóduló vész, hanem megakadályozható és a jövő dolga jóvátenni a jelent.

Lenin 1919-ben így írt Barbusse-ről: »A forradalmi tudatosság a tömegekben mindenütt megfigyelhető növekedésének kiváltképpen szemléletes bizonyosságát láthatjuk Henry Barbusse regényeiben, »A tűz«-ben és a »Világosság«-ban. Az elsőt már minden nyelvre lefordították és Franciaországban 230 000 példányban terjedt el. Azt mutatja be szokatlan erővel, tehetségesen, hűven, miképp válik egy egészen tájékozatlan, eszméktől és előítéletektől valósággal agyonnyomott polgár éppen a háború hatása alatt forradalmárrá.« Ugyanez évben jelent meg Barbusse újabb könyve, a »Világosság«, amely a francia kisváros, a kispolgári tömegekbe oltott revanche-szellemet mutatja be. Majd az »Egy frontharcos szavai«, amelyben a háborúellenes szervezkedés érdekében írott cikkeit gyűjtötte össze.

Amikor minden szemét könyv vevőt kap, az igazi irodalom a gazban elkallódik — ezt jól tudta Barbusse, ezért is, de méginkább, hogy felébressze a haladószellemű írók lelkiismeretét és a háborúellenes táborba sorakoztassa őket, létrehozta a »Világosság«-csoportot. A hasonló nevű lap- és könyvkiadót, mely egyideig olyan írókat tömörített, mint *Anatole France, Georges Duhamel, Upton Sinclair, Sinclair Lewis, H. G. Wells, Blasco Ibanez, Georg Brandes, Izrael Zangwill, Stefan Zweig.*

E csoport megbízásából Barbusse 1926 nyarán nálunk is járt. Megírta, hogy látta a falusi szegénység nyomorát, megtudta, hogy a földmunkás bére egyharmadát se teszi ki az ipari béreknek, hogy szervezkedniök sem szabad... A munkások elmondták neki, hogy 23 000 vas- és fém-

munkás volt látogatása idején minden kereset nélkül, hogy rettenetesen pusztít közöttük a tuberkulózis és a gyermekhalandóság. Megírta, hogy 70 000 budapesti embernek nincs rendes lakása, ezért selymöknek tízezrek nyirkos, sötét odukban. Munkáspárt, szakszervezeti mozgalom olyan kezekben van, amelyek a kormányjal paktálnak, eladják, elárulják a munkásokat.

1927 őszén lépett először a Szovjetunió földjére és látta meg a bolsevik forradalom nagy művét. Csakhamar megjelent »Sztálin« című műve, melyben minden írói képességét fölragyogtatja. A könyv korrajzi és társadalmi elemző része szociológiai tanulmányként is becsületére válik az íróknak.

Utolsó moszkvai útja előtt írta meg könyvét Zoláról, a társadalmi regény nagy francia mesteréről, akire úgy tekintettek, mint a naturalizmus első képviselőjére. Kimutatta, hogy élete végén Zola maga is a realizmus felé hajlott és tiltakozott az ellen, hogy naturalistának bélyegezzék. Azért tárta fel a Zola-kérdést és egyben a naturalizmus problémáját, hogy megvédje saját művét, »A tűz«-et a naturalizmus vádjától. Főleg a készülő és kereső írókra szándékozott hatni, hogy kinőjjenek az öntudat nélküli naturalizmusból.

Halála, mely 1935 augusztusának végén Moszkvában érte, valóban világmozgalmat döntött gyászba. Bulgányin, aki a Szovjetunió Kommunista Pártjának nevében búcsúztatta, méltán hivatkozott Barbusse munkásságának világraszóló jelentőségére. Barbusse életművével valóban mindenkorra beírta magát a szocialista forradalom történetébe, hiszen egyszerre volt ellenfele a háborúnak és a fasizmusnak és nagyszerű egyéniségében egyesítette az írókat és a forradalmárt.

Katona Jenő

NEHANY ADAT A SZOVJET TANKÖNYVKIADÁSROL

Több mint 1800 tankönyv kiadását tervezik az 1955/1956. tanévre a Szovjetunió Szövetségi és Autonóm Köztársaságaiban, összesen mintegy 210 millió példányban. Ennek a mennyiségnek a 80%-át július 1-ig, a hátralévő 20%-ot pedig augusztus 1-ig kötelesek a könyvkiadók átadni a könyvkereskedelmi szervezeteknek. (Szovjetszka Kultura.)

Nemrég zajlott le az azerbajdzsan fővárosában a kiadó- és nyomdaipari vállalatok dolgozóinak két-napos értekezlete. Az Azerbajdzsan SZSZK művelődési miniszterének beszámolója szerint óriási fejlődést ért el a könyvkiadás a köztársaságban. Míg 1920-tól 1924-ig mindössze 231 könyvet adtak ki, hozzávetőleg másfélmillió példányban, addig 30 évvel később, vagyis az 1950 és 1954 közti években 4436 különféle könyvet adtak közre majdnem 42 000 000 példányban. (Szovjetszka Kultura.)

Az Indiai Köztársaságról rendezett kiállítást az idegennyelvű Irodalom Össz-szövetségi Állami Könyvtára Moszkvában. A bemutatott könyvek, folyóiratok, hírlapok, fényképek és egyéb dokumentumok a nagy indiai nép fejlődését, kultúráját és műveltségét szemléltetik. Szerepel a kiállításon a »Mahabharata« és a »Ramajana« orosz fordítása, továbbá Gandhi, Nehru művei. Külön tárlót szenteltek Rabindranath Tagore írói és költői munkásságának. Nagyon érdeklődéssel szemlélték a látogatók a mai indiai írók alkotásait. (Szovjetszka Kultura.)

Az első orosz forradalom és a »Patomkin« című legénysége felkelésének 50. évfordulója alkalmából kiállítást rendeztek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épületében. A kiállítás négy tárlóra felidézti az 1905-ös forradalom nagy magyarországi visszhangját, az egyszerű magyar sajtó megnyilatkozásait, valamint bemutatja az első orosz forradalomról írt szépirodalmi és ideológiai könyveket. (Sz. E. K.)